

Світлана В. Мусієнко
**ЗНАЧЕННЯ ПРОЕКТУ «СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО»
ДЛЯ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ**

У статті проаналізовано взаємодію країн-учасниць та Європейського Союзу у рамках програми «Східне партнерство». Особливу увагу приділено економічній складовій такої взаємодії, зокрема, розвитку малого і середнього бізнесу. Визначено основні переваги і прорахунки програми «Східне партнерство» та її значення для країн-учасниць.

Ключові слова: інтеграція; «Східне партнерство»; економічне співробітництво; розвиток малого і середнього бізнесу.

Табл. 1. Рис. 2. Літ. 26.

Светлана В. Мусиенко
**ЗНАЧЕНИЕ ПРОЕКТА «ВОСТОЧНОЕ ПАРТНЕРСТВО»
ДЛЯ СТРАН-УЧАСТНИЦ**

В статье проанализировано взаимодействие стран-участниц и Европейского Союза в рамках программы «Восточное партнерство». Особое внимание уделено экономической составляющей такого взаимодействия, в частности, развитию малого и среднего бизнеса. Определены основные преимущества и недостатки программы «Восточное партнерство» и ее значение для стран-участниц.

Ключевые слова: интеграция; «Восточное партнерство»; экономическое сотрудничество; развитие малого и среднего бизнеса.

Svitlana V. Musiyenko¹
**THE IMPORTANCE OF EASTERN PARTNERSHIP
FOR MEMBER COUNTRIES**

The article analyzes the key issues of cooperation in the context of the Eastern Partnership program. Special attention is paid to the economic component of this cooperation, particularly, to the support of small and medium-sized business. The study identifies the main advantages and shortcomings of the Eastern Partnership program in general, also estimating its importance for the participating countries.

Keywords: integration; the Eastern Partnership; economic cooperation; development of small and medium-sized business.

Постановка проблеми. Курс на європейську інтеграцію був прийнятий Україною фактично одразу після проголошення державної незалежності. Правового закріплення даний курс отримав у схвалених 2 липня 1993 р. Верховною Радою Основних напрямках зовнішньої політики України, в яких зазначалось, що укладання з Європейськими Співтовариствами Угоди про партнерство і співробітництво (УПС) стане першим етапом просування України до асоційованого, а згодом – до повного членства у цій організації.

Сьогодні, особливо в контексті асоціації України і ЄС, проблематика європейської інтеграції знаходиться в центрі уваги вітчизняних політиків та й усіх громадян України, її складовою є такий інструмент співпраці, як програма «Східне партнерство». Даний інструмент заклав базові основи процесу асоціації, який фактично було реалізовано наприкінці червня 2014 року. Аналіз програми «Східне партнерство», її досягнень та прорахунків є важливим при оцінці євроінтеграційних процесів пострадянських країн на сучасному етапі.

¹ University of Economics, Prague, Czech Republic.

Аналіз останніх публікацій. Питанням вивчення нового формату політики ЄС, який отримав назву «Східне партнерство», приділяли увагу такі вітчизняні та іноземні автори, як І. Газізуллін [8], М. Гончар [8], О. Коломієць [8], О. Крамаренко [3], С. Соаре [23], О. Чумаченко [9], Е. Цігелкова [11] та ін. Зазначені та інші автори у наукових дослідженнях і статтях викладали свої погляди на різні аспекти використання даного механізму як прискорювача процесу європейської інтеграції країн Східної Європи і України зокрема.

Водночас, оцінка економічних результатів реалізації програми «Східне партнерство» поки ще не знайшла належного відображення в роботах вітчизняних та іноземних науковців.

Метою дослідження є визначення основних засад програми Східного партнерства та її значення для економічного розвитку країн-учасниць.

Основні результати дослідження. У 2008 р. ЄС виступив з ініціативою створення проекту «Східне партнерство» (СП, офіційна назва – «Регіональний підхід до пострадянських країн Східної Європи і Кавказу»), зміст якого полягав у розвитку співробітництва з країнами пострадянського простору. Попередником СП спочатку була програма «Північний вимір», запропонована Фінляндією, яка прагнула взяти на себе представництво ЄС у Росії. У 2002–2004 рр. Польща виступала з ініціативою «Східний вимір», завдяки якій ця країна мала намір представляти інтереси ЄС у Білорусі, Молдові та Україні. Пізніше Польща ж спільно із Швецією ініціювали у 2008 р. програму «Східне партнерство». З початку свого заснування «Східне партнерство» носило суто політичний характер і було спрямоване на зниження впливу Російської Федерації на пострадянські країни та відкривало перед цими країнами можливі перспективи майбутнього входження до ЄС.

У повідомленні Європейської комісії від 3 грудня 2008 р., присвяченому початку розвитку проекту «Східне партнерство», стверджувалося, що проект повинен стати «довгостроковим політичним сигналом солідарності ЄС, посиленням додатковою значною підтримкою проведення країнами-партнерами реформ, спрямованих на розвиток демократії і ринкових відносин, зміцнення їх державності і територіальної цілісності» [5]. Особливий акцент робився на розвитку двосторонніх відносин нової структури багатобічного співробітництва. До числа «Східних партнерів» були віднесені країни Східної Європи і Південного Кавказу (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Молдова, Україна), на які в той момент поширювалася дія Європейської політики сусідства (ЄПС) [5].

У декларації про створення програми «Східне партнерство», прийнятій у травні 2009 р. на першому саміті партнерства, говорилося, що «головною метою «Східного партнерства» є створення необхідних умов для прискорення політичної і економічної інтеграції між Європейським союзом і зацікавленими країнами-партнерами» [22]. Досягти цієї мети планується шляхом сприяння політичним і соціально-економічним реформам у країнах-учасниках СП, наближення відповідного законодавства останніх до правових норм ЄС. Питання торгівельно-економічної взаємодії, при цьому, не розглядалися. Зокрема, були названі 4 основних пріоритети перетворень у країнах-партнерах і – одночасно – їх співробітництва з Євросоюзом:

- демократія, досконала система управління і стабільність (адміністративні реформи, антикорупційні заходи, навчання управлінського апарату, розвиток інститутів громадянського суспільства, вільних ЗМІ тощо);
- економічна інтеграція і конвергенція з галузевою економічною політикою ЄС, включаючи створення зон вільної торгівлі (у міру успішного розвитку торгово-економічних зв'язків і гармонізації законодавства з правовою базою ЄС);
- енергетична безпека (заходи із забезпечення надійного енергопостачання як у країнах-партнерах, так і в ЄС, енергозбереження і розвитку джерел поновлюваної енергії);
- розвиток контактів між людьми (лібералізація візового режиму при одночасному забезпеченні заходів по припиненню незаконної міграції) [4].

У документах, які супроводжували Декларацію (меморандум Єврокомісії від 5 травня і прес-реліз від 6 травня 2009 р.), відзначалось, що більш конкретне вираження «Східне партнерство» одержить у 5 так званих «фламанських ініціативах»:

1. Програма прикордонного менеджменту.
2. Інтеграція енергетичних ринків, підвищення ефективності енергетики і розвиток поновлюваних джерел енергії.
3. Спеціальна програма розвитку малого і середнього бізнесу.
4. Південний «газовий коридор».
5. Боротьба зі стихійними лихами.

Що стосується фінансування, то ЄС припускав виділення 350 млн євро до 2013 р. включно. Ще 250 млн євро повинні були бути переспрямовані з регіональних програм ЄПС, але реально протягом 2010–2013 рр. було виділено 1438 млн євро [1].

Отже, виходячи з даних табл. 1, фінансування програми «Східне партнерство» було не дуже значним, однак мало стабільну тенденцію до зростання. Через політичні та інші причини кошти частково не були використані в Азербайджані та Білорусі.

Всього в рамках СП було вироблено і затверджено ряд робочих програм для 4 тематичних платформ. Також було запроваджено ще кілька додаткових проектів: «Інтегроване управління кордонами» ("Integrated Border Management"), «Регіональні енергетичні ринки і енергетична ефективність», Фонд підтримки малих і середніх підприємств, проект по боротьбі з катастрофами і природоохоронна програма. Проте, жодна з тематичних платформ, «фламанських ініціатив» або проектів не стосувалася зовнішньоекономічних зв'язків ЄС та країн-учасниць програми «Східне партнерство». Можливо, саме це стало однією з причин, чому основні показники експорту/імпорту цих країн з ЄС поступаються аналогічним показникам з країнами СНД [10].

До числа досягнень програми «Східне партнерство» за роки його існування можна віднести наступне.

Незважаючи на кризові умови, у більшості країн-учасниць СП (за винятком Білорусі) під впливом програми «Східне партнерство» тривали структурні економічні реформи, у т.ч. спрямовані на гармонізацію господарського законодавства, а також технічних стандартів цих країн з європейськими.

Таблиця 1. Фінансова допомога країн ЄС країнам у рамках програми «Східне партнерство» у період 2010–2013 рр., млн євро*

	2010	2011	2012	2013	Всього
Адміністративні витрати СП	0,75	1,59	3,39	4,77	10,5
Вірменія всього	27,7	43,09	54,52	59,71	185,02
Базовий розподіл	27,7	36,39	39	42	145,09
Надходження в рамках СП до Вірменії, в т.ч.:	0	6,7	15,52	17,71	39,93
Комплексні інституційні програми		6,7	13,52	12,59	32,81
Регіональна політика		0	2	5,12	7,12
Азербайджан всього ¹⁾	7	31	42,15	49,34	129,49
Базовий розподіл	7	28	32	34	101
Надходження в рамках СП до Азербайджану, всього:	0	3	10,15	15,34	28,49
Комплексні інституційні програми		3	8,15	8,05	19,2
Регіональна політика		0	2	7,29	9,29
Білорусь всього ²⁾	10	16,07	26,46	37,73	90,26
Базовий розподіл	10	15	22	27	74
Надходження в рамках СП до Білорусі, всього:	0	1,07	4,46	10,73	16,26
Комплексні інституційні програми		1,07	2,46	2,35	5,88
Регіональна політика		0	2	8,38	10,38
Грузія всього	37,2	50,73	61,87	67,69	217,49
Базовий розподіл	37,2	45	47	50	179,2
Надходження в рамках СП до Грузії, всього:	0	5,73	14,87	17,69	38,29
Комплексні інституційні програми		5,73	12,87	12,26	30,86
Регіональна політика		0	2	5,43	7,43
Молдова всього	66	78,6	94,19	100,35	339,14
Базовий розподіл	66	71	75	79	291
Надходження в рамках СП до Молдови, всього:	0	7,6	19,19	21,35	48,14
Комплексні інституційні програми		7,6	17,19	16,37	41,16
Регіональна політика		0	2	4,98	6,98
Україна всього	126	137,32	152,57	180,17	596,06
Базовий розподіл	126	130	132,15	133,75	521,9
Надходження в рамках СП до України, всього:	0	7,32	20,42	46,42	74,16
Комплексні інституційні програми		7,32	18,42	17,63	43,37
Регіональна політика		0	2	28,79	30,79
Всього:	267,6	327,4	393,0	450,4	1438,4

* складено на основі даних [16].

¹⁾ Запрограмована сума для Азербайджану в 2010 р. була знижена з 26 до 7 млн євро у зв'язку з невикористанням коштів.

²⁾ Дані за 2012–2013 рр. для Білорусі можуть розглядатися тільки як планові показники через відсутність прийнятих програмних документів.

Спостерігається прогрес (хоча і не настільки значний, як очікувався) і в діалозі ЄС з «шісткою» країн-учасниць з питання укладання угод про асоціацію і як частини цих угод – договорів про створення зон вільної торгівлі (ЗВТ). У червні 2014 р. угоди про асоціацію було підписано Грузією, Молдовою та Україною. Вірменія також демонструє свою готовність почати переговори з ЄС з зазначеного питання [16].

Продовжився діалог ЄС з «шісткою» СП у сфері енергетики. ЄС вдалося домогтися підписання Молдовою і Україною Договору про енергетичне співтовариство, що накладає на ці країни серйозні зобов'язання щодо забезпечення безперебійних поставок у Європу транзитних енергоносіїв. Україна також пішла на підписання угоди про створення Східноєвропейського партнерства

по енергозбереженню і охороні навколишнього середовища. У свою чергу, ЄС також спонукає країни-члени СП приєднатися до тих заходів в галузі ядерної безпеки, які були розпочаті Євросоюзом після катастрофи на АЕС у Японії в березні 2011 р. На Варшавському саміті СП ЄС нагадав країнам «шістки», залученим у проект «Південний коридор» (поставки енергоносіїв з Середньої Азії і з Середнього Сходу в обхід Росії), про необхідність реалізації цього проекту більш швидкими темпами [16].

Певних успіхів вдалося досягти в розвитку транспортної інфраструктури регіону. Так, Грузія підписала з ЄС угоду входження у Загальноєвропейську авіаційну зону. Переговори з Україною на цю тему наближаються до завершення, а Молдова нещодавно розпочала подібні переговори [16].

На нашу думку, особливого розвитку набуло співробітництво у рамках третьої флагманської ініціативи – Спеціальної програми розвитку малого і середнього бізнесу. Завдяки активній допомозі з боку фахівців з країн ЄС, учасниками СП за кілька років було здійснено чимало заходів у даному напрямку.

Малі та середні підприємства (МСП) роблять великий внесок в економіку Вірменії, у якій налічується 133 тис. зареєстрованих підприємств, що становило 97,7% від загального числа юридичних осіб і індивідуальних підприємців (136 тис.). Приблизно половина зареєстрованих МСП працюють у Єревані – столиці Вірменії, де їх щільність становить 55,4 фірми на 1000 жителів у порівнянні з 33,3 компанії в інших регіонах Вірменії [16].

За оцінками, на частку МСП доводиться 42,5% ВВП і приблизно 42,2% загальної чисельності працюючого населення Вірменії [16].

В рамках програми «Східне партнерство» у країні було здійснено наступні заходи. У світлі переговорів про укладання Угоди про поглиблену й всеосяжну вільну торгівлю (Deep and Comprehensive Free Trade Agreement, DCFTA) Вірменія просунулася далеко вперед, провівши законодавчі та інституціональні реформи в сфері технічних перешкод для торгівлі, а також санітарного і фіто-санітарного регулювання.

З метою подолання технічних перешкод для торгівлі уряд Вірменії підготував закони про технічне регулювання, стандартизацію, акредитацію і єдність вимірів. Крім того, країна розробила державну програму, спрямовану на зближення із законодавством ЄС, у якій виділено пріоритетні галузі і особливо підкреслені ті з них, які мають найбільше економічне значення.

Що стосується санітарних і фітосанітарних норм, Вірменія в 2011 р. затвердила стратегію продовольчої безпеки і відповідний план дій, націлений на поступове забезпечення відповідності стандартам ЄС. Крім цього, було прийняте законодавство щодо харчової гігієни і контролю якості продуктів харчування. За підтримкою ЄС було створено центр оцінки ризиків, а мережа державних лабораторій провела навчання персоналу.

Інформацію про можливості й умови експорту вірменським підприємствам, що планують установити співробітництво з ЄС, надають НЦР МСП, ААР, EEN і торгово-промислові палати.

За даними Державного комітету зі статистики Азербайджанської Республіки, у країні налічується більше 60 тис. зареєстрованих малих підприємств

[24]. Переважна частина малих підприємств працює в галузях з низькою доданою вартістю.

Азербайджан не приймав активних заходів для вступу у Світову організацію торгівлі (СОТ), що служить у ЄС передумовою розгляду можливості відкриття переговорів про укладання угоди про вільну торгівлю.

Національна система технічних регламентів, акредитації і стандартизації значно стримує зростання МСП, тому що національні стандарти Азербайджану не відповідають міжнародним або європейським нормам. Новий законопроект про стандартизацію був складений на основі принципів СОТ, але ще не був прийнятий.

Статистичні дані по МСП у Білорусі свідчать, що даний сектор досить погано розвинений. Незважаючи на те, що 97% компаній є мікро-, малими і середніми підприємствами (до 250 співробітників, без урахування індивідуальних підприємств), на частку даного сегменту доводиться лише 20% ВВП і 28% робочих місць [16]. Це нижче, ніж в інших країнах СП, де МСП дають у середньому третину ВВП і приблизно половину робочих місць, і це без урахування неформального сектору економіки.

Співробітництво між Білоруссю і ЄС з торговельних питань стримує той факт, що Білорусь, як і Азербайджан, не є членом СОТ. Це не дозволяє уряду розпочати переговори по укладанню Угоди про поглиблену і всеосяжну вільну торгівлю.

Білорусь є членом Європейського комітету зі стандартизації (СЕН) і Європейського комітету зі стандартизації в електротехніці (СЕНЕЛЕК), асоційованим членом Міжнародної організації по співробітництву в галузі акредитації лабораторій (ІЛАС) і членом Міжнародної організації по законодавчій метрології і Міжнародного бюро мір і вагів. Країна підписала ряд міжнародних угод відносно технічних перешкод для торгівлі, серед яких Угода про взаємне визнання державних еталонів і сертифікатів калібрувань і вимірів, які видаються національними метрологічними інститутами, а також Міжнародну конвенцію із захисту рослин. Білорусь розробила добре налагоджену інституціональну структуру технічних регламентів, стандартизації, метрології й санітарного і фітосанітарного нагляду. Національне законодавство погоджене з міжнародними вимогами.

Підприємства можуть одержати відповідну інформацію про законодавство ЄС у сфері торгівлі на централізованому сайті уряду. Однак у країні немає спеціалізованого експортного агентства, а існуючу інформаційну систему потрібно удосконалити.

У Грузії на сектор МСП доводиться значна частина всіх торгово-промислових підприємств країни. 96% з 42,5 тис. діючих підприємств у країні належали до малих і середніх, більшість з яких представляють малі підприємства (87,6%) [16], товариства з обмеженою відповідальністю і індивідуальними підприємцями.

У контексті переговорів про укладання Угоди про поглиблену і всеосяжну вільну торгівлю з ЄС Грузія домоглася значних успіхів у подоланні технічних перешкод для торгівлі.

У 2011 р. уряд представив парламенту Кодекс по безпеці і вільному обігу товарів. Більш того, проведена оцінка інституціональних «проблівів» у системі регулювальних органів, за результатами якої складено План інституціональної реформи. В 2010–2011 рр. Грузія стала членом-кореспондентом Міжнародної організації законодавчої метрології (МОЗМ), членом Європейського комітету зі стандартизації в електротехніці (CENELEC) і асоційованим членом Міжнародної електротехнічної комісії (МЕК) і Європейської організації по акредитації. Крім того, країна входить у наступні міжнародні організації зі стандартизації: Міжнародна організація по стандартизації (МОС) (член-кореспондент із 2006 р.), Європейський комітет зі стандартизації (ЕКС) (багатобічний член з 2008 р.), Міжнародне бюро мір і вагів (МБМВ) і Європейсько-азіатська асоціація національних метрологічних інститутів (КООМЕТ) (член з 2006 р.). В галузі санітарних і фітосанітарних норм Грузія приступила до повномасштабної реалізації продовольчої стратегії і виступила із законодавчою ініціативою щодо санітарних і фітосанітарних стандартів, що передбачає, крім іншого, підготовку рамкового закону. Грузинське національне інвестиційне агентство (ГНІА) інформує МСП, які планують встановити ділові стосунки з ЄС, про умови й можливості експорту.

У Республіці Молдова налічується більше 45,6 тис. МСП, що становлять приблизно 97,7% від загального числа підприємств [16].

У контексті переговорів про укладання Угоди про поглиблену і всеосяжну вільну торгівлю з ЄС Республіка Молдова домоглася значних успіхів в усуненні технічних перешкод для торгівлі.

Країна прийняла ряд міжнародних і європейський стандартів, перенесла положення Директив нового підходу в національне законодавство і скасувала суперечливі національні норми. Республіка Молдова просунулася вперед у процесі вступу в Європейський комітет зі стандартизації в електротехніці (CENELEC) і стала членом Міжнародної електротехнічної комісії (МЕК) в 2011 році.

Крім цього, уряд запропонував парламенту виправлення до закону «Про стандартизацію», законопроект «Про діяльність з акредитації і оцінки відповідності» і закону «Про метрологію».

Молдова продовжила роботу над подальшим узгодженням національних норм із санітарними і фітосанітарними стандартами (СФС) ЄС. В 2011 р. була прийнята продовольча стратегія на 2011–2015 рр., яка передбачає створення органу, відповідального за продовольчу безпеку, і плани по зближенню зі стандартами ЄС. Крім того, було прийняте законодавство щодо органів прикордонного санітарного і фітосанітарного контролю [25].

Організація по просуванню експорту Республіки Молдова і Європейська мережа підтримки підприємництва (EEN) надають молдавським малим і середнім підприємствам, що бажають установити співробітництво з ЄС, інформацію про умови і можливості експорту.

Протягом останніх років частка МСП у загальному числі юридичних осіб в Україні зберігається на рівні 99,5%. Малі підприємства зосереджені у великих містах (Київ і Севастополь) і деяких важливих міських центрах, серед них – Харків з 76 малими підприємствами на 10000 жителів, Львів – з 70.

Найвища концентрація середніх підприємств спостерігається у великих містах, особливо в у столиці і столичній області [6].

Технічні перешкоди для торгівлі, а також санітарні і фітосанітарні стандарти (СФС) є важливими розділами Угоди про поглиблену і всеосяжну вільну торгівлю, що є частиною Угоди про асоціацію [25].

Україна домоглася певних успіхів у поступовому зближенні зі СФС ЄС. Підготовлено план інституційної реформи для одержання підтримки ЄС по Програмі комплексного інституціонального будівництва. У країні створені Ветеринарна і фітосанітарна служба, співробітники якої пройшли навчання за сприяння ЄС.

Інформація про можливості і умови експорту для українських підприємств, що планують установити співробітництво з ЄС, міститься на сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі.

Слід відзначити, що в рамках проекту «Східне партнерство» у флагманській Спеціальній програмі розвитку малого і середнього бізнесу в Азербайджані, Білорусі, Вірменії, Грузії, Молдові та Україні було реалізовано 3 головних напрямки, які фінансувалися ЄС:

- проект «Схід-Інвест» щодо спрощення інвестування і торгівлі для економічного розвитку регіону СП, націлений на надання технічної допомоги в організації і підтримці МСП. Обсяги фінансування ЄС – 7 млн євро;

- проект надання господарсько-консультаційних та бізнес-послуг (TAM-BAS). У рамках цього проекту близько 600 малих і середніх підприємств отримали технічну допомогу, спрямовану на підтримку сталого розвитку сектора малих і середніх підприємств в 6 країнах СП та була розбудована інфраструктура надання консультативних послуг. З урахуванням програм технічної допомоги, які реалізуються ЄБРР і фінансуються виключно за рахунок ЄС, бюджет даного проекту склав 5 млн євро;

- проект «Фонд фінансування проектів МСП», який передбачає страхування ризиків кредитування малого та середнього бізнесу, наданих європейськими фінансовими інститутами. Обсяги фінансування – 15 млн євро;

Участь у програмі «Східне партнерство» призвела до певної інтенсифікації зовнішньоекономічних зв'язків країн-учасниць. Розглянемо цей процес на прикладі показників експорту/імпорту України та інших країн (рис. 1 та 2).

Як видно з рис. 1 та 2, незважаючи на певні коливання, в цілому простежується зростання обсягів торговельно-економічних відносин між Україною та іншими країнами-учасницями СП. За період 2009–2013 рр. показники експорту та імпорту у більшості випадків зросли у 1,5–2 рази, крім показників експорту/імпорту Вірменії, що залишилися практично на одному рівні та імпорту з Азербайджану, який значно зменшився. На нашу думку, негативні коливання обумовлені наслідками світової фінансової кризи, а також політичною нестабільністю ситуації.

Висновки. Країни-учасниці програми «Східне партнерство» і Європейський союз уже зробили перші кроки назустріч один одному у розвитку відносин. Однак, сторони мають пройти ще непростий шлях, щоб знайти ті точки дотику, які допоможуть звести міцний фундамент партнерства. Звичайно, СП не вирішує всі проблеми, як постають перед пострадянськими країнами у їх

взаємовідносинах з ЄС. Так, ця програма не включає в себе жодної позиції, яка б стосувалася торгівельно-економічного співробітництва між ЄС та 6 країнами-учасницями. Проте, на нашу думку, закладені в програмі СП інструменти в подальшому сприятимуть цьому завданню шляхом створення в її рамках правових та інституційних засад цієї діяльності.

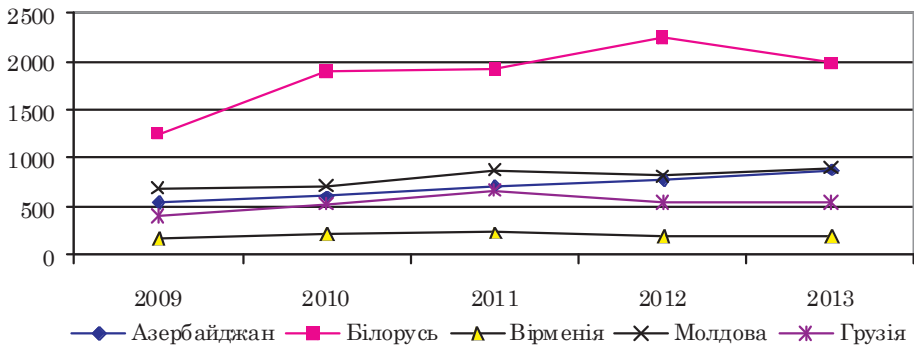

Рис. 1. Динаміка обсягів експорту з України до країн-учасниць СП у 2009–2013 рр., побудовано за даними [6]

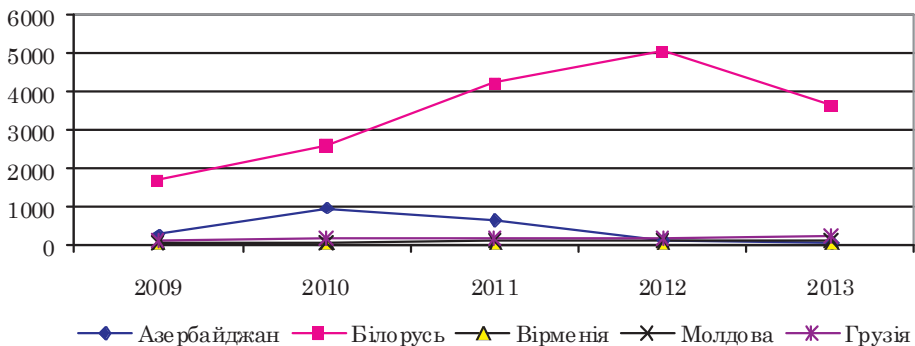

Рис. 2. Динаміка обсягів імпорту до України з країн-учасниць СП у 2009–2013 рр., побудовано за даними [6]

Сьогодні важко робити прогнозувати перспективи програми «Східне партнерство», оскільки подальший розвиток програми пов'язувався в ЄС із Вільнюським самітом 2013 року. Однак, після того, як колишнє керівництво України відмовилося від підписання угоди про асоціацію, і після подій, що відбулися в країні внаслідок цього, подальший розвиток СП дещо загальмувався. Однак, серед наступних напрямків співробітництва у рамках програми слід відзначити: програму ефективного управління, розраховану на підвищення кваліфікації чиновників місцевого самоврядування, обмін молоддю, зокрема відкриття для молодих українців можливостей брати участь в освітніх проєктах ЄС "Erasmus" і "Erasmus+", відкриття наукових інститутів, здійснення співпраці в рамках технічних і дослідницьких програм.

У порівнянні з ЄПС, особливо вагомим у СП стає її багатобічна основа, яка прагне сприяти розвитку «регіонального підходу» у рамках Європейської

політики сусідства, незважаючи на те, що 6 країн СП, маючи спільне радянське минуле і багато схожих рис, все ж таки кардинально відрізняються одна від одної, зокрема, у характері їхніх відносин з ЄС. Таким чином, цілком очевидно, що група цих країн не являє собою «союз» у буквальному розумінні цього слова. З погляду взаємодії між ЄС та 6 країнами-учасницями СП можна відзначити, що економічна складова співробітництва не є визначальною. У рамках даного дослідження нами виділено позитивний вплив співробітництва у сфері розвитку МСП. Однак програма «Східне партнерство» може стати ефективним додатковим інструментом європейської інтеграції за умови грамотного підбору програм співробітництва і розвитку багатосторонніх відносин як з країнами ЄС, так і з іншими претендентами на членство в Євросоюзі. Успішний досвід такої інтеграції вже продемонстрували Грузія, Молдова та Україна.

Сьогодні очевидним є те, що в основі діалогу по СП знаходяться інтереси не лише політиків, але й громадян Євросоюзу та східних країн. Це дає підставу стверджувати, що діалог у рамках програми «Східне партнерство» буде продовжено.

1. *Завгороднюк М.А.* «Восточное партнёрство»: катализатор евроинтеграции или механизм геополитического влияния ЕС в регионе? // www.nbuv.gov.ua.
2. *Зубко Д.В.* Механізми та важелі впливу ЄС на держави Східного партнерства в рамках Європейської зовнішньої політики // Наукові записки. – Т. 108. – К., 2010. – С. 62–66.
3. *Крамаренко О.В.* Ініціатива східного партнерства ЄС: можливості для України // Управління розвитком.- 2009.- №15. – С. 59–60.
4. Совместная декларация Пражского саммита по вопросам Восточного партнёрства 7 мая 2009 г. // www.greenparty.org.ua.
5. Сообщение Европейской комиссии для Европейского парламента и Европейского совета «Восточное партнёрство» http://eeas.europa.eu/eastern/docs/com08_823_ru.pdf.
6. Статистика // Державна служба статистики України // www.ukrstat.gov.ua.
7. *Стрелков А.А.* Восточное партнёрство: первые результаты, 26.03.2010 // www.perspektivy.info.
8. Східне партнерство ЄС: додаткові можливості для євроінтеграції України / І.Ф. Газізуллін, М.М. Гончар, О.В. Коломієць та ін.; За ред. В. Мартинюка; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К.: Агентство «Україна», 2009. – 84 с.
9. *Чумаченко О.А.* Східне партнерство Європейського Союзу: особливості двосторонніх відносин і багатостороннього виміру // Проблеми міжнародних відносин. – Вип. 5. – К., 2012. – С. 328–342.
10. Экспорт-импорт стран СНГ // Межгосударственный статистический комитет Содружества независимых государств // www.cisstat.org.
11. *Cihelkova, E.* (2011). Evropska politika sousedstvi: nastroj budovani prostoru bezpecnosti, stability a prosperity? European Neighbourhood Policy: Tool For Establishing An Area of Security, Stability and Prosperity? Soucasna Evropa 2011. 02/2011. VSE // www.vse.cz.
12. Commission of the EC (2004). Communication from the Commission to the Council and the European Parliament "European Neighbourhood Policy: Strategy paper". Brussels, Commission of the European Communities, COM (2004) 373 final. 12.05.2004.
13. Commission of the EC (2006). Commission staff working document. Accompanying the: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. On Strengthening the European Neighbourhood Policy. Overall assessment and Sectoral progress report. Brussels, Commission of the European Communities, SEC (2006) 1504/2, SEC (2006) 1512/2, 04.12.2006.
14. Commission of the EC (2008). Commission staff working document. Accompanying the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament "Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007". Sectoral progress report. Brussels, Commission of the European Communities, SEC (2008) 403, 3.04.2008.

15. Commission of the EC (2008). Communication from the Commission to the European Parliament and the Council "Eastern Partnership". Brussels, COM (2008) 823 final, {SEC (2008) 2974}, 3.12.2008.
16. Eastern Partnership // eeas.europa.eu.
17. Eastern Partnership Roadmap 2012-13: Multilateral Dimension. 15 May 2012 // eeas.europa.eu.
18. Implementation of the Eastern Partnership: Report to the meeting of Foreign Affairs Ministers. 13 December 2010 // eeas.europa.eu.
19. Implementation of the Eastern Partnership: Report to the meeting of Foreign Affairs Ministers. 08 December 2009 // eeas.europa.eu.
20. Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2011. Regional Report: Eastern Partnership. 15 May 2012 // eeas.europa.eu.
21. Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit, Vilnius, 28–29 November 2013 // www.consilium.europa.eu.
22. Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit. 07 May 2009 // www.consilium.europa.eu.
23. *Soare, S.* (2013). The Eastern Partnership's Road So Far: An Assessment of the EaP Multilateral Track's Performance. The Eastern Partnership Dossier: The Road So Far. Center for East European and Asian Studies, Bucharest, Romania, pp. 131–194.
24. Statistical publications // The State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan // www.stat.gov.az.
25. *Vosta, M.* (2014). The foodstuffs market in the CR and its regulation within the framework of the EU agricultural policy. *Agric. Econ.* – Czech, 60: 279–286.
26. *Zenkner, P.* (2013). Anketa: Vychodni partnerstvi. Ustav mezinarodnich vztahu Praha. Rozhovory Mezinarodni politiky. Publikace od 2.12.2013 (cit. 2013-03-27) // www.iir.cz.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2014.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Організаційно-економічні аспекти інноваційного оновлення національного господарства: Наук. монографія / М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, В.М. Шандра, О.І. Гуменюк та інші; За наук. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка і д.е.н., проф. С.А. Єрохіна. – К.: Національна академія управління, 2008. – 216 с. Ціна без доставки – 22 грн.

У монографії проаналізовано стан технологічного оновлення національної економіки на інноваційних засадах, виявлено позитивні сторони і недоліки цього процесу і розроблено організаційно-економічні основи формування механізму інноваційного оновлення економіки України, її окремих галузей та підприємств.